

Піцул К.С.

асистент,

*Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка*

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ» ТА «ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ» У СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ ПАРАДИГМІ

Підготовка висококваліфікованих фахівців завжди залишається найважливішою задачею вищої школи. За період навчання майбутні фахівці повинні набути необхідні знання, навички та якості, необхідні для виконання майбутньої професійної діяльності та завдяки яким вони зможуть бути конкурентоспроможними на ринку праці. Сформуванню відповідної системи професійних знань, умінь та якостей неможливо без формування належного рівня професійної компетентності майбутнього фахівця. Компетентнісний підхід передбачає зміну цілей та очікуваних результатів освіти у вигляді компетенцій, які відображають різні рівні професійних завдань. Результат освіти, в контексті компетентнісного підходу, розглядається як уміння діяти, застосовувати набуті знання у проблемних ситуаціях професійної діяльності й характеризується поняттям «компетентність». Водночас у педагогічній науці при обговоренні результатів професійної підготовки фахівців використовується поняття «професійна готовність», що зумовлює необхідність аналізу й зіставлення даних понять.

Проблема готовності до професійної діяльності розглядається в педагогіці, психології, фізіології та інших науках. Різні трактування поняття готовності обумовлені специфікою її предметного змісту в тому чи іншому випадку, теоретичними підходами дослідників та вибором певного аспекту даного явища (психологічного або фізіологічного), а також напрямком аналізу (генетичного чи структурного).

При дослідженні поняття та сутності «готовності» ми визначили, що єдиного визначення не існує, кожен автор надає власне тлумачення цьому слову і відповідно обґрунтовує його.

В. А. Крутецкий визначає «готовність» як придатність до діяльності, що виражається в активному позитивному ставленні до неї, схильності займатися нею, переходить на високому рівні розвитку в пристрасну захопленість. У поняття «готовність» В. А. Крутецкий вкладає також наявність певного запасу знань, умінь, навичок у відповідній галузі [1].

Л. В. Кондрашова вважає, що готовність до діяльності передбачає утворення таких необхідних відносин, настанов, властивостей і якостей особистості, які забезпечують майбутньому фахівцю можливість свідомо і сумлінно, зі знанням справи приступити і творчо виконувати свої професійні функції та обов'язки [2, с. 25].

За І. М. Дичківською професійна готовність є закономірним результатом спеціальної підготовки, самовизначення, освіти й самоосвіти, виховання і самовиховання. На думку автора це психічний, активно-дієвий стан особистості, складна її якість, система інтегрованих властивостей. Така готовність регулює діяльність, забезпечує її ефективність [3].

К. К. Платонов вважає, що професійна готовність – це суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе здатною та підготовленою до виконання визначеної професійної діяльності та намагається її виконати [4].

Враховуючи різні погляди науковців і ґрунтуючись на теоретичних положеннях і підходах до проблеми розвитку професійної готовності до різних

видів діяльності, погодимося з думкою С. А. Бондаренко, який визначає професійну готовність як складне психолого-педагогічне явище, що поєднує взаємопов'язані психологічні особливості та моральні якості особистості, соціально ціннісні мотиви вибору професії, способи поведінки, спеціальні професійні знання, уміння і навички, що дають можливість спеціалісту трудитися в обраній ним професійній галузі [5].

Поняття «професійна готовність» часто співвідноситься також з поняттям «професійна компетентність», що розглянуто з різних позицій в роботах Е. Ф. Зеєра, І. А. Зимової, В. В. Краєвського, І. Л. Лернера, А. К. Маркової, Г. К. Селевко, В. А. Сластьоніна, А. М. Новікова, Т. Є. Ісаєвої, А. В. Хуторського, Г. П. Щедровицького.

З позицій системного підходу (Т. Т. Браже, Н. І. Запрудський) професійна компетентність розуміється як певна система, що інтегрує знання, уміння, навички, професійно значущі якості особистості, яка забезпечує виконання особистих професійних забор'язень [6].

Е. Ф. Зеєр під професійною компетентністю розуміє сукупність знань, умінь, досвіду, відображений в теоретико-прикладній підготовленості до їх реалізації в діяльності на рівні функціональної грамотності [7].

О. Н. Шахматова та В. М. Шепель вважають, що професійна компетентність – одна зі складових професіоналізму, в структурі якого виділяються: професійна затребуваність, професійна придатність, професійна задоволеність, професійний успіх [7].

Тож можна зробити висновок, що у сучасній науці професійну компетентність розглядають як найголовнішу умову ефективної діяльності особистості, як показник рівня її здібностей та визначають як інтегративну якість особистості, яка проявляється у здатності та готовності до діяльності і базується на знаннях та досвіді. Досвід є важливою складовою компетентності, адже основою компетентності є не тільки знання, вміння, обізнаність й навички, а й досвід професійної діяльності. «Компетентнісна модель спеціаліста не є моделлю випускника, адже компетентність пов'язана з досвідом успішної діяльності» [8; с. 26]. Зв'язок компетентності та досвіду діяльності, на нашу думку, складає основу різниці понять «компетентність» і «готовність».

Компетентність як психологічна характеристика має багатокомпонентну структуру, в якій учені виділяють когнітивний, діяльнісно-практичний, аксіологічний (О. Таїзова); поведінковий, мотиваційний, соціальний (Г. Селевко) та інші аспекти. Складну структуру компетентності пояснюють тим, що компетентний спеціаліст є індивідуальністю здатною усвідомлювати власні цінності, зіставляти, оцінювати себе та інше, проектувати майбутнє.

Однак, що стосується готовності, то більшість дослідників готовність особистості до певного виду діяльності розглядають в єдності трьох складових її компонентів: змістового, процесуального та мотиваційно-цільового (В. Серіков; О. Дмитреєва та ін). Причому до останнього компоненту компонент готовності входять особистісні якості, які визначають спрямованість майбутньої діяльності та забезпечують її дієвість та інтенсивність на основі функціонування механізмів волі. Також в структурі готовності виділяють наступні компоненти: організаційний (О. Сафоненко), ціннісно-мотиваційний (Т. Таскаєва), поведінковий (М. Рябова), міжособистісний (Л. Мілованова), когнітивний (І. Шеханіна), методологічний (А. Капаєва) та ін.

Тож ми бачимо, що готовність як складне новоутворення особистості містить у собі не тільки когнітивний та операційний компоненти, а й мотиваційну, вольову й аксіологічну складові, що забезпечує стійке прагнення до ефективного виконання діяльності.

Таким чином, аналіз понять «професійна готовність» та «професійна компетентність» дає можливість стверджувати, що дані поняття мають як спільні, так і відмінні характеристики. Схожість складної структури, когнітивного, операційного, мотиваційного аксіологічного компонентів у складі компетентності й готовності дає можливість припустити, що поняття «компетентність» і «готовність» співпадають у деяких аспектах. Проте, на нашу думку, зазначені поняття істотно відрізняються і не замінюють одне одного, оскільки готовність характеризується стійкою мотивацією, бажанням й налаштованістю на діяльність, а компетентність базується на досвіді. До того ж, дані поняття перебувають у тісному взаємозв'язку, адже готовність забезпечує базис для формування компетентності.

Список використаних джерел:

1. Крутецкий В.А. Основы педагогической психологии. – М. : Просвещение, 1972. – 255 с.
2. Кондрашова Л.В. Формуючий Потенціал навчання в сучасній вищій педагогічній школі // Рідна школа. – 2005. – № 8.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І.М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Платонов К.К. Краткий словарь системы психологических понятий : [учеб. пособие для учеб. заведений проф.-технического образования] / К.К. Платонов. – М. : Высшая школа, 1984. – 174 с.
5. Бондаренко С.А. Формирование профессиональной готовности конкурентоспособного специалиста // Модернизация высшей школы : обеспечение качества профессионального образования : мат-лы Всерос. науч.-практ. конф. – Барнаул : Изд-во ААЭП, 2004. – Ч. 1. – 188 с.
6. Чаплак М. Сучасні тенденції формування професійної компетентності майбутніх педагогів [Електронний ресурс] / М. Чаплак, С. Котова // Современные вопросы мировой науки : материалы конференции. – 2010. – Режим доступа : <http://www.rusnauka.com>.
7. Зеер Э.Ф., Шахматова О.Н., Шепель В.М. Человековедческая компетентность менеджера. Управленческая антропология. – М. : Народное образование 1999. – 156.
8. Татур Ю.Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста / Ю.Г. Татур // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 3. – С. 21.

Рацул О.А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка*

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО СИСТЕМНОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Той факт, що в навчально-виховному процесі необхідний індивідуальний підхід до майбутніх соціальних педагогів, не підлягає сумніву. Найефективніші способи індивідуалізації закладено саме в колективних формах роботи майбутніх соціальних педагогів, у розвитку засад самостійності й самоврядування студентського колективу, оскільки саме в колективі й завдяки йому можуть бути створені найсприятливіші умови для всебічного розвитку особистості кожного майбутнього соціального педагога. Ці основоположні, неминущі, за своєю науковою та практичною значимістю, положення, вочевидь, мають